

Eleftherios Kyriakos Venizelos (1864-1936)

Yunanistan'ın en önemli siyasi yüzlerinden biri sayılan ve adını Büyük Yunanistan (Megali İdea) düşüyle ilişkilendiren Eleftherios Kyriakos Venizelos, 23 Ağustos 1864 tarihinde o zaman Osmanlı hakimiyeti altında bulunan Girit adasının Hanya kazasına bağlı Mournies köyünde doğmuştur. Tüccar Kyriakos Venizelos ve Styliani Ploumidaki çiftinin beşinci çocuğu olarak dünyaya gelen Venizelos, ismini Aziz Eleftherios'dan almıştır. Venizelos soyadı ise baba tarafından büyük dedesi olan Venizelos Krevvatas'ın vaftiz ismidir. Yunan kaynaklarına göre Eleftherios Venizelos'un doğum hikayesi Girit'te yöresel bir geleneğe göre şekillenmiştir. Daha önce dünyaya gelen tüm erkek çocuklarını doğduktan kısa bir sonra kaybeden Venizelos ailesi, en son dünyaya gelen erkek çocuğunu yakın bir zeytinliğe bırakmış ve güya oradan geçen bir çoban, çocuğu bulup aileye evlatlık vermiştir. Batıl inanışa göre Azrail'i kandıran çocuk ancak bu şekilde sağlıklı ve uzun ömürlü olacaktır.

Eleftherios Venizelos'un kökeni Lakonia'lı Krevvatas ailesine dayanmaktadır. Büyük dedesi Venizelos Krevvatas, 1770'de, Osmanlı'ya karşı çıkarılan Orlof isyanına katılmasından dolayı Girit'e kaçmış ve oraya yerleşmiştir. Venizelos ailesinin tüm üyeleri 1821 Mora İsyanı sırasında Girit'te Osmanlı'ya karşı çıkarılan ayaklanmada yer almış ve baba Kyriakos Venizelos (1810) da Yunanistan'a giderek Monemvasia'da Türklere karşı silahlı mücadelede bulunmuştur. Girit'e döndüğünde ticaret bürosu açan Kyriakos Venizelos, adada çıkan bir ayaklanmada yer aldığı için Osmanlı Devleti tarafından Yunanistan'a sürgün edilmiştir. On dokuz sene Yunanistan'da kalan Kyriakos Venizelos, 1851 yılında, Girit'e dönmüştür. Ancak 1866 Girit Ayaklanmasına destek verdiği gerekçesiyle yeniden Siros Adasına sürgün edilmiştir. Eleftherios Venizelos da henüz iki yaşındayken "siyasi sürgün" kimliğine sahip olmuştur. Kyriakos Venizelos ve ailesi sekiz yıl kaldığı Siros'dan 1874 yılında Girit'e dönebilmiştir.

Eleftherios Venizelos'un eğitim hayatı sürgünler ve sınır dışı edilmeler sebebiyle farklı yerlerde devam etmiştir. İlkokula Siros'da başlamış ve ikinci sınıfa kadar eğitimini bu adada sürdürmüştür. Ailesi 1872 yılında Hanya'ya dönünce geri kalan ilkokul eğitimini burada tamamlamıştır. Ortaokul ve Lise'nin ilk yılını Hanya'da okuyan Venizelos, daha sonra babası tarafından 1877 yılında Atina'da Antoniadis Lisesi'ne kaydettirilmiş ve lisenin ilk senesini Atina'da okumuştur. Sonrasında Siros Erkek Lisesi'ne kaydolmuş Venizelos, on altı yaşında liseyi bitirmiştir. 1880 yılında Girit'e dönen Venizelos kısa bir süre babasıyla birlikte ticaretle uğraşmıştır. Her ne kadar babası oğlunun tüccar olmasını istese de Venizelos, ufkunu genişletmek amacıyla yüksek eğitimini sürdürmeye karar vermiş ve akabinde babasını ikna ederek 1881 yılında Atina Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. Atina Üniversitesinde Fransızca ve Almanca eğitim alan Venizelos, Girit ile ilgili çeşitli diplomatik raporları ve gazete görüşlerini yakından takip edebilmek amacıyla İngilizce ve İtalyanca çalışmalarına da ağırlık vermiştir. 1883'de babasının ani ölümü sebebiyle Girit'e dönen Venizelos, babasından kalan ticari işlerin başına geçmiş fakat yüksek eğitimini de aksatmadan devam ettirmiştir. 1887 yılında Atina Hukuk Fakültesinden mezun olup hukuk doktoru unvanını almıştır.

Eleftherios Venizelos'un kişiliğinde ve siyasi hayatının belirlenmesinde bilhassa baba tarafının ticaretle uğraşan burjuva bir aile olması önemli bir rol oynamıştır. Venizelos ailesi tüccarlık mesleğini ve Yunan vatanperverlik ruhunu kuşaktan kuşağa aktarmış devrimci bir ailedir. Baba Kyriakos Venizelos, Filiki Eteryay üyeleri gibi ulusal idealizmi benimsemiş, servetini isyan hareketlerinde harcamış, bir çok kez ticareti bırakıp Türklere karşı silahlı mücadeleye girmiş biridir. Dolayısıyla Venizeloslar hayatlarının pek çok dönemini sürgün, kovuşturma ve sınır dışı edilme ile geçirmişlerdir. Yine Eleftherios Venizelos'un anne soyunda da bilhassa 19. yüzyılın ikinci yarısında, Girit dağlarında, Osmanlı'ya karşı savaşmış isyancılar bulunmaktadır. Eleftherios Venizelos aile köklerinden dolayı vatan, millet ve

Yunanistan kelimeleriyle ulusal idealizmini şekillendirmiştir. Hayatının tüm evrelerinde gerek Girit gerek Yunanistan'da cereyan eden her tür mücadelede hep ön saflarda yerini almıştır.

Atina Hukuk Fakültesinden mezun olduğu sene Girit'te bir hukuk bürosu açarak avukatlık mesleğini bir süre icra etmiştir. Aynı zamanda birkaç arkadaşıyla beraber "Lefka Ori" isimli bir gazete çıkarmaya başlamış ve kendisi de bu gazetede Hristiyan Balkan Devletlerinin Türklere karşı birlik olması gerektiği konusunda çeşitli makaleler kaleme almıştır. 1890 yılında Hanyalı bir ailenin kızı olan Maria Eleftheriou ile evlenmiş ve bu evlilikten Kyriakos (1893) ve Sofoklis (1894) adında iki erkek çocuğu dünyaya gelmiştir. Venizelos, 1889 yılında Liberal Parti'den aday olarak Girit Parlamentosuna seçilmiş ve böylece siyasi varlığı da ilk kez resmileşmiştir. Girit'te mensup olduğu Liberal Parti Fransız milliyetçiliği etkisinde kalmış, İngiliz yanlısı bir siyaset benimsemiştir. Dolayısıyla Venizelos'un ileriki dönemlerde siyasi hayatı Fransa ve İngiltere etkisi altında belirlenmiştir. Ancak Genel Kurulda muhafazakar partinin adanın Yunanistan'a derhal bağlanması teklifi ve 1889 Girit İsyanı, Babiali'nin 25 Kasım 1889 tarihinde yayınladığı fermanla bu meclisi dağıtmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin isyanı bastırmasından sonra Venizelos ve arkadaşları Atina'ya iltica etmiştir. Bir sene Atina'da kalan Venizelos 1890 yılında yeniden Girit'e dönmüş ve bir süre sadece avukatlık mesleğini icra etmiştir. Girit'in en önemli siyasi ve mücadeleci yüzlerinden biri olan Venizelos, Girit'in özerkliğinden ziyade bağımsızlığını kazanıp Yunanistan ile birleşmesi hedefindedir. 1896 yılında Venizelos ve Girit'in önde gelen yüzleri tarafından kurulan İhtilal Komitesi, Akrotiri karargahında, 5 Şubat 1897 tarihinde, "Girit Giritlileridir" sloganı ile bir isyan başlatmışlardır. İhtilal Komitesinin 8 Şubat 1897 tarihinde yayımladığı bildiri de Girit'teki son Türk askeri adayı terk edinceye kadar muhtariyet tartışmalarına girmeyeceklerini belirtmişler ve derhal adanın Yunanistan ile birleşmesini talep etmişlerdir. 22 Şubat'ta Venizelos ve diğer isyancılar Profitis İlias bölgesine Yunan bayrağı dikmiş ve isyan kısa sürede kontrolden çıkarak tüm adaya yayılmıştır. Ancak Fransa, İngiltere ve İtalya'dan enosis konusunda beklenen destek gelmeyince Venizelos Rusya'ya yönelmiş ve Rus donanma komutanı ile görüşmelerde bulunmuştur. Rusya Avrupalı devletlerle karşı karşıya gelmek istemediğinden Venizelos'un Girit'in Yunanistan'a bağlanması konusundaki teklifini kabul etmemiştir. Adada isyanın büyümesi ile Osmanlı Devleti Yunanistan'a savaş ilan etmiştir.

Yaklaşık bir ay süren Türk-Yunan Savaşı (17 Nisan 1897) her ne kadar Yunanistan aleyhinde sonuçlansa da Girit özerklik elde etmiş ve Büyük Devletlerin desteği ile belirlenen muhtariyet esasları 18 Aralık 1897 tarihinde protokol imzalanarak ilan edilmiştir. Avrupalı devletler ve Osmanlı Devleti arasında imzalanan antlaşma gereği Girit adasının Osmanlı hakimiyeti altında muhtar bir vilayet olmasına karar verilmiştir. Avrupalı devletlerin kararıyla Yunanistan Kralı'nın oğlu prens Georgios, 22 Aralık 1898 tarihinde Girit'e yüksek komiser olarak atanmıştır. Venizelos ise Girit özerk devleti için yeni anayasal düzenlemelerde görev üstlenmiş, on iki Hristiyan ve dört Müslümandan oluşan komisyonda anayasa taslağı hazırlığına dahil olmuştur. 6 Şubat 1899 tarihindeki seçimlerinde Girit Genel Meclisinde Hanya temsilcisi seçilmiştir. Düzenlenen taslak anayasa Prens Georgios tarafından Girit Genel Meclisinde onaylanınca Venizelos da Adalet Müşaviri görevine getirilmiştir. Ancak Venizelos'un hedefleri ile Prens Georgios'un ulusal meselelerdeki tavrı uyumsuzluk göstermeye başlayınca aralarında ilk fikir ayrılıkları da gündeme gelmiştir. Venizelos ile prens arasında vuku bulan bu görüş ayrılıkları Venizelos'un iki kere istifa etmesiyle sonuçlanmış ancak istifaları kabul edilmemiştir. Ancak aralarındaki kriz tırmanmaya başlayınca Prens Georgios'un 31 Mart 1901 tarihli emri ile hükümetten uzaklaştırılmıştır. Venizelos "Kiriks Hanya" gazetesinde enosis lehinde yayımladığı bir dizi makalede Prens Georgios'u adanın Yunanistan ile birleşmesinin önündeki engel olarak gösterdiğinden Prens ile Venizelos

arasındaki ipler iyice kopma noktasına gelmiştir. 23 Mart 1905 tarihinde Venizelos liderliğinde yedi bine yakın silahlı isyancı, Therisso bölgesinde toplanarak adanın Yunanistan ile birleşmesi talebiyle isyan çıkarmışlardır. Venizelos ile Büyük Güçler arasındaki istikşafı görüşmeler sonunda Prens Georgios yüksek komiserlik görevinden istifa ederek Eylül 1906 tarihinde Girit'ten ayrılmış ve yerine Yunan Meclisinin önemli siyasi kurmaylarından biri olan Aleksandros Zaimis getirilmiştir. Prens adadan ayrılması ile birlikte Venizelos Girit'te siyasi hegemonyasını çok daha fazla pekiştirmiştir. Therisso isyanı ile Eleftherios Venizelos artık sadece Girit'te değil aynı zamanda Yunanistan'da da Helenizm çıkarları için mücadele eden milli bir kahraman olarak anılmaya başlamıştır. 12 Ekim 1908 tarihinde Girit Meclisi değişiklikleri onaylamış ve beş üyeli bir Yürütme Kurulu atamıştır. Venizelos da adadaki bu yeni oluşumda Dışişleri ve Adalet Bakanlığı görevini üstlenmiştir.

1909 yılının ilk ayları Yunanistan'ın iç ve dış politikasında güçlü politik krizlerin yaşandığı bir dönemdir. Yunanistan'ın bozuk mali durumu, geleneksel hükümet sistemine ve eski partilere yönelik eleştirileri ve kızgınlıkları iyice arttırmıştır. Bilhassa Yunan ordusunun hükümetin kontrolünden çıkmaya başladığı düşüncesi ufak rütbeli Yunan askerleri arasında gizli görüşmelerin başlatılmasına sebep olmuştur. Neticede 28 Ağustos 1909 tarihinde Askeri Birlik (Stratitikos Sindesmos) tarafından gerçekleşen Gudi Askeri harekatı Yunan iç siyasetindeki tıkanıklığın giderilmesi yönünde atılmış askeri darbe girişimi olarak Eleftherios Venizelos'un politik kariyerinde son derece önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Askeri Birlik, resmi yayın organı olan Zaman (Hronos) gazetesinde de belirttiği üzere, Yunan iç siyasetindeki hantallığın müsebbibi görülen eski partilerin yerine yeni bir oluşum ve yeni bir yüz aramaktadır. Eleftherios Venizelos'un bu yeni görevi üstlenebilecek yeni yüz ve taze kan olduğu düşünülmektedir. Zira askeri harekatı düzenleyen subaylar, siyaseten tecrübesiz olduklarına inandıklarından yönetimi ele almak gibi bir gaye taşımamışlardır.

Askeri Birlik için Eleftherios Venizelos milli çıkarları savunabilecek en doğru kişi olarak görülmüştür. Öte yandan 1905 Therisso isyanı sırasında Prens Georgios'a karşı direniş göstermesi gerektiğinde kraliyet ailesini de karşısına alabileceğini düşündürmüştür. Kısaca gerek iç politikada gerekse dış politikada Venizelos'un sahip olduğu kararlılık, İngiltere, Fransa ve Rusya ile kurduğu dengeli siyaset bu görevi üstlenebilecek tek kişinin kendisi olduğu kanaatini uyandırmıştır. Sonuçta Eleftherios Venizelos, Avrupalı güçler tarafından da kabul gören, ulusal çıkarlara hizmet edebilecek, Yunan ulusunun rıza göstereceği bir siyasi otorite olarak Yunanistan'a davet edilmiştir. 26 Aralık 1909 tarihinde Atina'ya ulaşan Eleftherios Venizelos, hem Girit isyanlarına hem de Gudi askeri harekatına verdiği destekten ötürü Yunan halkının takdirini kazanmış siyasi bir lider olmayı başarmıştır. Bağımsız milletvekili adayı olarak katıldığı 8 Ağustos 1910 tarihli genel seçimleri birinci sıradan tamamlamış ve Yunan meclisine girmiştir. 28 Kasım 1910 seçimlerinden mutlak bir zaferle çıkan Venizelos başbakanlık göreviyle Yunanistan'da hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. İngiliz Liberal Partisi ve Fransız Radikal Partisi'nin programları Venizelos iktidarının ilk yıllarında Venizelist siyaseti belirleyen en temel unsurlar olmuşlardır.

8 Ocak 1911 tarihinde meclisin açılmasıyla birlikte yeni hükümeti kuran Venizelos'un iç politikada yaptığı ilk icraatlarından biri yeni reformlar çerçevesinde hazırladığı Anayasa'nın yürürlüğe girmesidir. Yine Venizelos'un üzerinde durduğu bir diğer konu da Yunan ordusunun ve donanmasının geliştirilmesine yönelik ıslahatlardır. Askeri yatırımlar ile emperyalist genişleme politikası Yunanistan'ın Megali İdea politikasında öncelikli konular olarak görülmektedir. Venizelos'a göre başta Girit konusu olmak üzere Yunanistan'ın ulusal hedefleri ve Megali İdeanın gerçekleşmesi için tek yol Osmanlı Devleti'ne karşı başarılı bir savaş yürütmek ve Osmanlı'nın Balkan topraklarından atılmasıdır. Balkan Devletleri Ortodoksluğun birleştirici gücüyle Osmanlı'ya karşı birleşmişler ve Balkan Savaşları sonunda Osmanlı

varlığını Avrupa'dan silmişlerdir. Balkan Savaşları hem Yunanistan tarihi açısından hem de Megali İdea hayali kuran Yunan milleti açısından hızlı bir yükseliş döneminin de başlangıcıdır. Balkan Savaşları döneminde Venizelos'un politikaları Yunanistan'ın topraklarını "iki kıta beş deniz" şeklinde genişletip Büyük Yunanistan hayalini gerçekleştirmektir. Nitekim Balkan Savaşları sonunda Yunanistan'ın elde ettiği toprak kazanımları Megali İdea'nın gerçekleştirilebileceği konusunda büyük bir özgüven de oluşturmuştur. 1912-1913 Balkan Savaşlarına katılan Yunanistan'ın nüfusu ve toprakları iki katına çıkmıştır. Ege Adaları ile birlikte Güney Makedonya, Selanik ve Girit Yunanistan sınırlarına dahil olmuştur. Dolayısıyla bu büyük başarının siyasi kanadı olan Eleftherios Venizelos Yunan halkının gözünde popülaritesini çok daha fazla arttırmıştır.

Ancak Ağustos 1914 tarihinde başlayan I. Dünya Savaşı, Yunanistan'da ulusal bölünme olarak nitelendirilen siyasal kutuplaşmanın da başlangıcını oluşturur. Aslında I. Balkan Savaşı sırasında ordunun başında bulunan veliaht Konstantin'in Manastır'a askeri çıkarma yapılmasını desteklemesi, Venizelos'un ise jeopolitik öneminden dolayı vakit kaybetmeksizin Selanik'in ele geçirilmesini savunması aralarında ilk fikir ayrılığını ortaya çıkarmıştır. Yunanistan'ın I. Dünya Savaşına katılıp katılmaması konusundaki farklı mülhazaları ise Kral Konstantin ve Venizelos arasındaki iplerin tamamen kopmasına sebebiyet vermiştir. Kral Konstantin, "küçük ama saygın bir Yunanistan" fikri ile tarafsızlık düşüncesine sahipken Venizelos da Yunanistan'ın derhal Antant yanında savaşa girmesi gerekliliğini savunmaktadır. Kral ile Başbakan Venizelos arasında yaşanan bu fikri tezatlık Venizelos'un 1915 yılında iki defa hükümetten istifa etmesiyle ve aynı zamanda 11 Eylül 1916 tarihinde Selanik'te Milli Savunma Hükümeti adında de facto bir hükümet kurmasıyla sonuçlanmıştır. Ulusal Bölünme (1915-1917) olarak adlandırılan bu siyasi kutuplaşma 1917 yılına kadar Atina ve Selanik'te iki farklı hükümetin ayrı politik icraatlarına neden olmuştur.

Fakat Yunan ordusu ile İngiliz ve Fransız askerleri arasında Atina'da meydana gelen silahlı çatışma sonunda Kral Konstantin 12 Haziran 1917 tarihinde istifa etmiş ve tahtı oğlu Aleksandros'a bırakmıştır. Kral Konstantin'in tahttan çekilmesi ile birlikte Venizelos, Selanik'ten Atina'ya gelerek 27 Haziran 1917 tarihinde başbakanlık göreviyle yeniden hükümeti kurmuştur. Hükümeti kurduktan hemen sonra seferberlik ilan etmiş ve böylece Yunanistan I. Dünya Savaşı'na dahil olmuştur. 11 Kasım 1918'de Antant güçlerinin galibiyeti ile savaş sona ermiş ve muzaffer taraflardan biri olan Başbakan Venizelos da, 1919 Paris Barış Konferansında, Batı Anadolu ve İzmir'in Yunanlara verilme konusu başta olmak üzere tüm ulusal taleplerini dile getirmiştir. Paris Barış Konferansı kararıyla, Yunanistan 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkararak bölgeyi işgal etmiştir. Venizelos, "iki kıta ve beş denizden" oluşan büyük bir Yunanistan yaratma hayalini 10 Ağustos 1920 tarihinde Paris'te imzalanan Sevr Antlaşması ile nihai çözüme ulaştırmıştır. Sevr Antlaşması Venizelos'un siyasi hayatında elde ettiği başka bir diplomatik zaferdir. Ancak Sevr'i imzaladıktan üç gün sonra, Paris'ten Yunanistan'a dönmeye hazırlanırken rakipleri Lyon tren garında Venizelos'u öldürmek için bir suikast girişiminde bulunmuşlardır. 13 Ağustos 1920'de başarısızlıkla sonuçlanan bu suikast girişiminden Venizelos hafif yaralanarak kurtulmuş ve yaraları iyileştikten sonra aynı yılın Eylül ayında Atina'ya dönmüştür.

14 Kasım 1920 tarihinde Yunanistan'da yapılan genel seçimlerde Venizelos milletvekili seçilememiştir. Yunanistan'da Dimitrios Rallis başbakanlığında Kral yanlısı bir hükümet kurulmuştur. Bu dönemde bir başka önemli gelişme, Yunanistan kralı Aleksandros'un Tatoi sarayında bir maymun tarafından ısırılarak ölmesi ve tahta vekalet eden Kraliçe Olga'nın sürgündeki oğlu Konstantin'i yeniden monarşinin başına geçmesi için çağırmasıdır. Seçimleri kaybeden Venizelos, Kral Konstantin'in tahta yeniden geçmesiyle birlikte aktif siyasetten emekli olduğunu belirterek Paris'e gitmiştir. 15 Eylül 1921 tarihinde İngiltere'nin zengin ailelerinden birinin kızı olan Sakız kökenli Elena Skylitsi (1874-1959) ile ikinci kez Londra'da evlenmiştir. Fakat 1922 yılında yaşanan Küçük Asya Bozgunu, Yunanistan'da

askeri bir darbe sonucunda yeni bir rejimin ve askeri bir hükümetin kurulmasına neden olmuştur. Askeri hükümet Türkiye ile imzalanacak Lozan Barış Konferansı'nda Yunanistan'ın Venizelos tarafından temsil edilmesini talep etmiştir. Bu siyasi görevi üstlenmeyi kabul eden Venizelos Lozan Barış Görüşmelerinde Yunanistan'ı temsil etmiş ve 24 Temmuz 1923 tarihinde Türkiye ve Yunanistan arasında Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır.

Eleftherios Venizelos 16 Aralık 1923'de yapılan seçimlerde milletvekili seçilerek yeniden Yunanistan'a dönmüş ve meclisteki tüm milletvekillerinin evet oyuyla Meclis başkanı seçilmiştir. 11 Ocak 1924 tarihinde Yunanistan'da hükümeti kurmakla görevlendirilse de Liberal Parti içinde bir kısım siyasetçi ile yaşadığı görüş ayrılıkları nedeniyle 4 Şubat'ta hükümetten istifa edip Paris'e dönmüştür. Eleftherios Venizelos uzun bir siyasi istikrarsızlık döneminin ardından Mayıs 1927'de Yunanistan'a gelmiş fakat siyasetle uğraşmamıştır. 19 Ağustos 1928 seçimlerinde partisinin elde ettiği büyük başarıyla yeniden siyasete dönen Venizelos, 23 Eylül 1928'de İtalya ile Yunanistan arasında dostluk paktı imzalamıştır. 1932 yılına kadar hükümetin başında bulunan Venizelos, Yunanistan'da bir çok farklı alanda reformlar gerçekleştirmiştir. Bu dönemde Yunanistan'da Danıştay, Ziraat Bankası, Ulusal Tiyatro, 3000 yeni okul kurulmasına yönelik reformist adımlar atılmıştır. Venizelos hükümeti her ne kadar 1929 yılındaki uluslararası mali krizin Yunanistan'da etkisini azaltmak için önemli girişimlerde bulunmuş olsa da 1932'de Yunanistan'da yaşanan ekonomik iflasın önüne geçememiştir. Venizelos'un bu dönemde siyaseten izlediği en önemli rotası Yunanistan'ın herhangi bir dış güce bağımlı olmadan tek başına yetebilmesidir. Bu nedenle komşu ülkelerle dostane ilişkiler kurmaya çalışmıştır. 27 Mart 1929'da Cenevre'de Yugoslavya ile 30 Ekim 1930'da da Ankara'da Türkiye ile dostluk antlaşması imzalamıştır. Özellikle Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleşen bu diplomatik temas iki ülke arasında yaşanan krizlerin aşılmasında bir dönemeç olarak kabul edilmektedir. Nitekim 12 Ocak 1934 tarihinde Eleftherios Venizelos İsveç Bilimler Akademisine gönderdiği mektupla Türkiye Cumhuriyetinin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk'ü şu ifadelerle Nobel Barış Ödülüne aday göstermiştir.

"Sayın Başkan, Yaklaşık yedi yüzyıl boyunca Ortadoğu'nun tamamı ve Orta Avrupa'nın çoğu kanlı savaflara sahne oldu. Bunların ana sebebi Osmanlı İmparatorluğu ve Sultanların otoriter rejimidir. Hıristiyan halkların köleleştirilmesi, Hilal'e karşı Haç'ın dinsel savaşı ve bağımsızlık arayışındaki tüm bu halkların peş peşe ayaklanması, Osmanlı İmparatorluğu Sultanların bıraktığı izleri koruduğu sürece kalıcı bir tehlike kaynağı olarak kalacaktı. 1922 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve Mustafa Kemal Paşa'nın ulusal hareketinin rakiplerine galip gelmesi bu istikrarsızlık ve hoşgörüsüzlük durumuna son verdi. Nitekim, bir ulusun hayatında kısa sürede bu kadar köklü değişimin olması nadiren gerçekleşen bir durumdur. Hukuk ve din kavramlarının karıştırıldığı teokratik bir rejim altında yaşayan bu yıkılmaya yüz tutmuş imparatorluk, enerjik ve hayat dolu bir modern ulus devlete dönüşmüştür. Büyük reformcu Mustafa Kemal'in çağrısı üzerine, padişahların otoriter yönetimi devrilmiş ve Türk devleti gerçekten laikleşmiştir. Tüm ulus, uygar halkların önderliğine katılma arzusuyla yüzünü gelişime dönmüştür. Barışın yerleşmesi konusundaki bu çaba Türkiye'deki yeni ulus-devlete mevcut şeklini veren tüm bu iç reformlarla ilerledi. Nitekim Türkiye, diğer etnik grupların yaşadığı illerin kaybını dürüstçe kabul etmekte tereddüt etmedi ve Antlaşmalarla tanımlanan ulusal ve siyasi sınırlarından memnun bir şekilde Yakın Doğu'da bir barış dayanağı oldu. Yüzyıllar boyunca kanlı mücadelelerimizi Türkiye ile sürekli bir rekabet halinde getiren biz Yunanlılar, bu köklü değişimin sonuçlarını eski Osmanlı İmparatorluğu'nun halefi olan bu ülkede ilk kez hissetme fırsatına sahip olduk. Küçük Asya Felaketinin ertesi gününden itibaren savaştan ulus devlet olarak ortaya çıkmış ve yeniden doğmuş Türkiye ile uzlaşma ihtimalini görüp ona elimizi uzattık ve o da içtenlikle kabul etti. En ciddi farklılıklarla ayrılmış halklar arasında bile uzlaşma olasılığına örnek olabilecek bu yaklaşım samimi bir barış arzusuyla yoğrulduğunda hem iki ülke arasında hem Yakın Doğu'da barışın

tesisi için iyi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Barışa bu değerli katkıyı sağlayan kişi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'dan başkası değildir. Bu nedenle, 1930 yılında barış yolunda Ortadoğu'da yeni bir döneme işaret Türk-Yunan Dostluk Antlaşmasının imzalandığı sırada Yunan Hükümeti'nin başkanı olarak Mustafa Kemal Paşa'yı Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterme onuruna sahip oldum. En derin saygılarımla. E. K. Venizelos".

5 Mart 1933 tarihinde Yunanistan'da gerçekleşen genel seçimlerde Liberal Parti, Halk Partisi karşısında üstünlüğünü kaybettiği için Venizelos politikadan çekildiğini bildirmiş ve 12 Mart 1935'de Yunanistan'dan ayrılarak Paris'e girmiştir. 18 Mart 1936 tarihinde Paris'te geçirdiği inme sonucunda yaşama veda etmiştir. Venizelos'un naaşı 29 Mart 1936 tarihinde Paris'ten Hanya'ya getirilmiş ve adaya defnedilmiştir.

Esra ÖZSÜER

KAYNAKÇA

Atatürk'ün Millî Dış Politikası (Cumhuriyet Dönemine Ait 100 Belge) 1919-1923, Cilt 1-2, Kültür Bak. Yay., Ankara 1994.

BAKALOPOULOS, Apostolos E., **Nea Elliniki İstoria 1204-1985**, Banias, Thessaloniki 1987.

BENTİRİS, Georgios, **İ Ellada tou 1910-1920**, Tomos A, Typois Pysou, Athina 1931.

BEREMİS, Thanos, M., KOLİOPOULOS, İoannis, S., **Neoteri Ellada. Mia İstoria apo to 1821**, Pataki, Athina 2014.

BEREMİS, Thanos, M., NİKOLAKOPOULOS, İlias, **O Eleftherios Venizelos kai İ Epohi Tou**, Ellinika Grammata, Athina 2005.

CHESTER, Samuel Beach, **Life of Venizelos, with a letter from His Excellency**, Constable and Company, London 1921.

Ellines Politikoi, Epta İmeres, Kathimerini, Athina 1996.

ESER, Murat, **Eleftherios Venizelos. Yunan Arşiv Kaynaklarına Göre Türk-Yunan İlişkileri**, Yeditepe yay., İstanbul 2019.

KAİROPHYLAS, Kostas, **Eleftherios Venizelos, his life and work**, John Murray, London 1915.

MAVROGORDATOS, Georgios, Th., **1915. O Ethnikos Dichasmos**, Pataki, Athina 2015.

01/04/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/eleftherios-kyriakos-venizelos-1864-1936/?pdf=3275> adresinden erişilmiştir